

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น
๒. ความสำคัญและลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น
๓. ประเภทของความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและสามารถนำมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น
๔. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๕. เนื้อหาของหลักสูตร
๖. การมีส่วนร่วมของชุมชน
๗. ประวัติตำบลบ้านแหวนและโรงเรียนในตำบลบ้านแหวน

๑. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

“การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒)

ในมาตรา ๗, ๘, ๙ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการระบบการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๓, ไม่มีเลขหน้า) โดยระบุไว้ดังนี้

มาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๘ การจัดการศึกษาได้กำหนดให้ยึดหลักดังนี้

๑. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

๒. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๓. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๙ การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

๑. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

๒. รัฐมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น

๓. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

๔. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๕. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการจัดการศึกษา

๖. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

ส่วนแนวการจัดการศึกษาในมาตรา ๒๓ กำหนดการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

๑. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาไทย เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๑, หน้า ๒๕ – ๑๑๖) ได้ให้ความสำคัญในการจัด

การศึกษาที่จะส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามความในมาตรา ๘๑ และ ๒๘๕ ดังนี้

มาตรา ๘๑ รัฐบาลต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๒๘๕ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๘๑ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ปัจจุบันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงมีความเห็นตรงกันว่าหลักสูตรท้องถิ่นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และต่างก็สรุปว่าหลักสูตรท้องถิ่นควรหมายถึงหลักสูตรที่สถานศึกษาหรือครูหรือผู้เรียนในท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริง เรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

๒. ความสำคัญและลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

๒.๑ ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (๒๕๔๓: ๖๐ – ๖๓) ได้กล่าวถึง เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน โดยโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

๑. เรียนรู้จากชุมชน

๑.๑ จากคนในชุมชน

๑.๒ จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๑.๓ จากเรื่องของชุมชน

๑.๔ จากการทำงานในชุมชน

๒. สร้างความรู้เกี่ยวกับชุมชน

๒.๑ เรียนรู้จากชุมชน

๒.๑.๑ เรียนรู้จากคนในชุมชน ในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนท่องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง ศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด นักศีลธรรม มีปัญญาและความดีมากกว่าใครต่อใครตั้งในระดับสูงๆ เปิดโรงเรียนสู่ชุมชนโดยให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน ก็จะมีครูมากมายหลากหลายกลายเป็นครูที่รู้จริงทำจริง จะส่งผลทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่า เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความรู้ต่ำกว่านี้ ดังกล่าวไว้ในตอนก่อน เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครู ก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภูมิใจของชุมชนอย่างแรงเป็นการถักทอทางสังคม

๒.๑.๒ เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรจะสำรวจและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มขึ้น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ป่าเขา แหล่งน้ำวัด แหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์สัตว์ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์ตำบล ทุกตำบลควรสร้างพิพิธภัณฑ์ของตนเองเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม การสร้างความรู้หรือการวิจัย ซึ่งจะกล่าวถึงถัดไปก็จะเพิ่มแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๒.๑.๓ เรียนรู้จากเรื่องของชุมชน การเรียนควรจะเรียนเรื่องของชุมชนให้มากที่สุด เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา การแพทย์พื้นบ้าน

๒.๑.๔ เรียนรู้จากการปฏิบัติงานในชุมชน ครู และนักเรียน ควรจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น ทำการเกษตร หัตถกรรม แปรรูปอาหาร งานช่าง ธุรกิจชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน การแพทย์แผนไทย แบบที่ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ เรียกว่า “โรงเรียนท่ามาหากิน” จะได้ทำงานเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น มีอาชีพแก้ปัญห เศรษฐกิจและเป็นการพัฒนาศีลธรรมไปด้วยในตัว

๒.๒ สร้างความรู้เกี่ยวกับชุมชน ขอบกพร่องอันฉกาจฉกรรจ์ของระบบการศึกษาไทย คือ เป็นระบบที่ไม่สร้างความรู้ เป็นระบบที่ท่องความรู้เก่าๆ จึงไม่มีปัญญามองเห็นปัจจุบันและอนาคตสร้างคนที่ไม่รู้ความจริงขึ้นมาเต็มประเทศ ซึ่งย่อมถูกสถานการณ์และการรุกรานเข้ามากระแทกซัดจนฟุบและวิกฤต ฉะนั้นการปฏิรูประบบการศึกษาไทย จะต้องทำให้เป็นระบบการศึกษาที่สร้างความรู้ได้

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (๒๕๓๓ :ไม่มีเลขหน้า) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาของชุมชนเกิดจากการสะสมประสบการณ์และการเรียนรู้มายาวนาน ความรู้ด้านต่าง ๆ จะเชื่อมโยงกันไปหมด ไม่ได้แยกออกเป็นวิชาๆ ตามที่ร่ำเรียนกัน ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้ยา

การศึกษาและวัฒนธรรม มันผสมกลมกลืนหรือเชื่อมโยงกัน บางทีแยกไม่ออกว่าเป็นวิชาอะไรไม่ว่าจะจบวิชาอะไร มันจะเห็นความเชื่อมโยง

ส่วนสุชาดา จักรพิสูทธิ์ ได้กล่าว ในเว็บไซต์ เรื่องหลักสูตรท้องถิ่นว่า บทพิสูจน์ของกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่น ชี้ชัดว่าผลกระทบเชิงบวกที่มีต่อทั้งตัวผู้เรียน ครูผู้สอนและชุมชน คุ่มค่าน่าลงแรงเป็นอย่างยิ่ง เหมือนเช่นที่ครูคนหนึ่งบอกด้วยความสุขใจว่า

“...ชาวบ้านมีความรู้ในเรื่องของท้องถิ่นอย่างน่าทึ่ง ตัวเองเป็นลูกหลานของชุมชนนี้ แต่ไม่เคยมีความรู้อย่างนี้เลย ดีใจที่ได้เรียนรู้ได้รู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก” ขณะที่ครูชาวบ้านคนหนึ่งถึงกับหลังน้ำตาคลันสะอื้นในพิธีไหว้ครูของโรงเรียนแห่งหนึ่ง และกล่าวว่าในชีวิตนี้เพิ่งจะได้รับเกียรติสูงสุดอย่างนี้ ภูมิใจมากที่โรงเรียนเป็นของชุมชน ให้ลูกหลานได้เรียนเรื่องของชุมชน และจะขอทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานอย่างสุดความสามารถชั่วชีวิต”...

“...คุณค่าและความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น จึงเป็นจุดเปลี่ยนของการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อการศึกษาของชาติ และมีผลผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นจริง อย่างน้อยที่สุดกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่นก็มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเปลี่ยนไปในทางที่ดี ผู้คนในวัยที่แตกต่างหลากหลายทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ และคนที่เคยยึดกุมอำนาจทางความรู้ อย่างครูกลับมาแนบแน่นและให้ความเคารพศรัทธากันมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนปรับเปลี่ยนวิธีคิดเมื่อโรงเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนก่อให้เกิดวัฒนธรรมการถกเถียง การใช้ปัญญาหาทางออกร่วมกัน ชาวบ้านเกิดความตระหนักในตัวตน รู้ความหมายของความรู้พื้นบ้านและวัฒนธรรมที่ถูกละเลย นำมาซึ่งอุดมการณ์ร่วมกันที่จะขับเคลื่อนการศึกษาของลูก หลานให้เป็นไปในทิศทาง “รู้จักรากเหง้า เท้าตันโลกาภิวัตน์”...

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า เป้าหมายหลักของหลักสูตรท้องถิ่นคือ การจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากท้องถิ่นของตนเพื่อสร้างไว้ซึ่งอารยธรรมไทย และเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลให้ดีขึ้นและเหมาะสมกับท้องถิ่นของตน และยังสามารถนำความรู้ของท้องถิ่นไปปรับประยุกต์ใช้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

๒.๒ ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่น จะเป็นทางด้านอาชีพหรือสามัญก็ได้ หรือปรับจากหลักสูตรที่มีอยู่ก็ได้ แต่ต้องเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งครูและผู้เรียนจะเป็นผู้ที่ร่วมกันพัฒนา หรือสร้างหลักสูตรสำหรับตนเองขึ้นมาตามสภาพของเหตุการณ์หรือปัญหาในขณะนั้น ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองชีวิตจริงของผู้เรียนที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเตรียมอนาคตรวมทั้งมีความเข้าใจในเรื่องของเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในโลกโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริง เรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันและเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

๒. เป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากความต้องการหรือสิ่งที่ปัญหา ที่สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา

๓. เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน

๔. เป็นหลักสูตรที่บูรณาการกับวิชาต่างๆ และบูรณาการกับชีวิตจริงได้

๕. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสภาพปัญหาหรือความต้องการของผู้เรียนหรือชุมชนอย่างแท้จริง

๖. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถ และตรงกับสภาพปัญหาของตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ร่วมวางแผนให้คำแนะนำชี้แนะ และอำนวยความสะดวกเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด

อย่างไรก็ตาม ใจพิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๒๕ : ๑๒๓) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรใดๆก็ตามจะต้องมีขั้นตอนการพัฒนา ๑๑ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

๒. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

๓. กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น

๔. การกำหนดเนื้อหา

๕. กำหนดกิจกรรม

๖. กำหนดคาบเวลาเรียน

๗. กำหนดเกณฑ์การวัดประเมินผล

๘. การจัดทำเอกสารหลักสูตร

๙. การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้

๑๐. การเสนอขออนุมัติหลักสูตร

๑๑. การประเมินหลักสูตร

ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจึงควร ได้มีขั้นตอนดังกล่าวเพื่อความน่าเชื่อถือของหลักสูตร

๓. ประเภทของความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาและสามารถนำมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

นักรการศึกษา และสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน ได้แบ่งประเภทของความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๔๑ : ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับความคิด และภูมิปัญญาไทยออกเป็น ๗ โครงการ ดังนี้

๑. ความเชื่อ
๒. การศึกษา
๓. การเมืองการปกครอง
๔. ความเป็นอยู่และการทำมาหากิน
๕. การดูแลสุขภาพ
๖. ดุริยางศิลป์
๗. นาฏศิลป์

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (๒๕๔๑ : ไม่มีเลขหน้า) ได้ศึกษาภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการ กิติ เมธี ได้กำหนดหัวข้อในการศึกษาภูมิปัญญาเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

๒. วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

๓. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรม ในรูปเครื่องมือของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

๔. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การใช้ศึกษาอบรม และการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑. ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนดประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำการเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

๒. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

๓. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคภัยด้วยสมุนไพร

จากการจำแนกประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาชาวบ้านของ นักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปเป็นองค์ความรู้จำแนกได้ ๔ ประเภท คือ

๑. องค์ความรู้ทางธรรมชาติ เช่น ดิน หินแร่ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลอง น้ำตก พืช สัตว์ ฯลฯ
๒. องค์ความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่ราชการ สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพ อิสระ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม วัด โบสถ์ มัสยิด ฯลฯ

๓. ทรัพยากรทางสังคม เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ฯลฯ

๔. ทรัพยากรทางบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ อาจารย์ ครู นักวิชาการ โรงเรียน อื่น ๆ ฯลฯ

๔. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ได้มีการมุ่งเน้นให้โรงเรียนประสานงานกับชุมชนในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ในการกำหนดเนื้อหาเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เกิดความตระหนักและยอมรับสิ่งที่มีคุณค่าจนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นตนเองอันจะนำมาซึ่งความเข้าใจในบทบาทของตน ที่ควรมีต่อชุมชนและทำประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป

กรมวิชาการได้เสนอ ๔ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

๑. ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระบบเวลาจำนวนคาบเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ

๒. เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

๓. นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้กับผู้เรียน

๔. สอดแทรกคุณธรรมค่านิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของสูตรให้กับผู้เรียนทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน

๔.๑ มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของชุมชน

๔.๒ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชน

๔.๓ สามารถพึ่งพาตนเองได้เกี่ยวกับการรักษาโรคเบื้องต้น

๔.๔ ตระหนักและยอมรับ สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

๔.๕ สามารถปรับปรุงและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

๔.๖ มีความรัก ความภาคภูมิใจ และเข้าใจในบทบาทของคนที่มีต่อชุมชน

รัตนะ บัวสนธิ์ (๒๕๓๕ : ๕๘) ได้กล่าวถึง การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ วิธีการใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นนั้นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่น ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรแล้ว

๒. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทน รวมทั้งให้ทำหน้าที่ประเมิน ผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

โดยสรุปก็คือการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียน มีหลายวิธี ได้แก่

๑. การถ่ายทอดความรู้โดยตรงต่อครูผู้สอน

๒. การถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับนักเรียน

๓. ให้คำปรึกษาหารือ แนะนำให้กับครูผู้สอน

๔. ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนร่วมกับครูผู้สอน

ในปี ๒๕๓๕ กรมวิชาการได้เสนอแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

๑. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายงานและกิจกรรมให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ครูและชาวบ้านจะเป็นผู้ติดตามและประเมินผล

๒. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยนำนักเรียนศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน

๓. โรงเรียนและชุมชนประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางนี้ กรมวิชาการได้เสนอวิธีการ ดังนี้

๓.๑ ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และปราชญ์ท้องถิ่น

๓.๒ เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิด และความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๓ นำกระบวนการ หรือความคิด ความเชื่อ แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน

๓.๔ เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์

๓.๕ ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระแล้วสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

๓.๖ ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น

๓.๗ เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต

๓.๘ ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนแนวทางที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ได้นั้นกรมวิชาการเห็นว่าจะต้องมีการจัดหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และจัดเนื้อหาประสบการณ์ การเรียนให้กับกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นตามสภาพและความต้องการของบุคคลแต่ท้องถิ่น ให้มีความสอดคล้องกัน และจะต้องตอบสนองต่อหลักการจัดกิจกรรมให้เกิดกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ในชุมชน ดังนี้

๑. หลักสูตรท้องถิ่นจะต้องเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะหลากหลาย มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับเพศ วัย มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด และทักษะ เน้นกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะและสามารถนำไปปรับใช้กับสถานการณ์อื่นได้อย่างเหมาะสม

๒. หลักสูตรท้องถิ่นสามารถที่จะปรับ พัฒนาเพิ่มขึ้น หรือ ลดลง ได้ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และเมื่อเรื่องนั้นๆ ไม่เป็นที่สนใจและต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งล้าสมัยแล้วสามารถปรับเปลี่ยนได้ทันที

๓. การเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นต้องเป็นการเรียนรู้อย่างบูรณาการ ไม่แยกส่วน ตัดตอนเป็นท่อนๆ ของกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมทางวิชาการ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง โดยผู้เรียนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการชี้แนะของผู้สอน อันจะนำไปสู่การคิดเป็น โดยกระบวนการคิดที่ใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในสังคม ตนเองร่วมกับข้อมูลทางวิชาการมาผสมผสานเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ หรือใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

๔. มีกระบวนการที่ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริงและชีวิตการทำงาน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง มีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

๕. ส่งเสริมการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมในด้านศีลธรรม จริยธรรม สันติภาพ จิตสาธารณะ การดำรงไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตย การร่วมรักษาสังแวดล้อม ก่อให้เกิดศรัทธาเชื่อมั่นและการภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น ชาติ

สรุปก็คือ หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากสภาพปัญหา ความต้องการหรือวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การเทคโนโลยีและข่าวสารในการเรียนรู้ต่างๆ บางครั้งอาจพัฒนาจากหลักสูตรแกนกลางที่ปรับให้เข้ากับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนตามท้องถิ่นต่างๆ หรือพัฒนาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อผู้เรียน โดยสถานศึกษา หรือครู หรือผู้เรียนร่วมกันพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตรจริง เมื่อเรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมซึ่ง สุชาติ จักรพิสุทธิ์ ได้กล่าวในเวปไซด์ เรื่องหลักสูตรท้องถิ่นว่าเราอาจสังเคราะห์ หลักสูตรท้องถิ่น ว่า มีแนวทางเนื้อหาและกระบวนการจัดการเป็น ๒ แบบ ดังนี้

แบบที่ ๑ : เน้น Process of learning

๑. เริ่มจากไม่มีหลักสูตร
๒. ระดมประเด็นจากชาวบ้าน และผู้เรียน
๓. วางแผนการสอนร่วม และเสาะหาครูชาวบ้าน
๔. เรียนจากการปฏิบัติ การทดลอง และการจัดกิจกรรม
๕. ไม่จำกัดเวลาการเรียน
๖. นักเรียนได้บรรยายภาค บริบทแวดล้อม และคุณค่าของชุมชน
๗. ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ครูชาวบ้าน และผู้เรียน

แบบที่ ๒ : เน้น Product of learning

๑. เริ่มจากคู่มือหลักสูตร- ตำราที่ขายสำเร็จรูป
๒. ครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดประเด็น
๓. ครูสอนเองตามตำรา และ/หรือ
๔. เชิญครูชาวบ้านมาสาธิตในห้องเรียน
๕. เรียนจากเทคนิค และกิจกรรม
๖. จำกัดเวลาตามคาบเรียน
๗. นักเรียนเห็นคุณค่าน้อย เรียนเพื่อเอาคะแนน
๘. ประเมินผลโดยครูผู้สอน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง ๒ แนวทาง ครูส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นต้องบูรณาการเข้าสู่ ๘ สาระแกนกลางเพราะครูจะต้องใช้แบบฟอร์มหรือแนวทางการให้คะแนนของกลุ่มหลักสูตรแกนกลางเป็นตัวตั้ง ครูที่ให้ความสำคัญแก่การทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (แบบที่ ๑) เห็นว่าไม่มีปัญหาในการบูรณาการและการประเมินผลหรือให้คะแนน เพราะขึ้นอยู่กับข้ออธิบายประกอบการให้คะแนนเป็นสำคัญ อาทิเช่น หากเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องป่าชุมชน ก็สามารถประเมินผลตามหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น หรือวิชาสังคม-วัฒนธรรมได้อยู่แล้ว หรือหากหลักสูตรท้องถิ่นเป็นเรื่อง ดนตรีพื้นเมือง ก็สามารถประเมินผลตามวิชาสังคม-วัฒนธรรม ศิลปะ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ ทั้งนี้ น่าจะขึ้นอยู่กับความแตกฉานของครูในความเข้าใจหลักสูตรท้องถิ่นเสียมากกว่า

๕. เนื้อหาของหลักสูตร

กรมวิชาการ ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

๑. คติ ความคิด ความเชื่อ หลักการพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสืบทอดกันมา
 ๒. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณี แบบแผนการดำเนินการที่ปฏิบัติสืบทอด
 ๓. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย
 ๔. แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่
- ส่วนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑, ไม่มีเลขหน้า) ได้กำหนดสาขาย่อยของภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติ ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ๕ สาขา ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

๒. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ ดันน้ำลำธาร การรักษาการถ่าย ทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พืชพันธุ์ธัญญาหาร และโบราณสถานโบราณวัตถุ ฯลฯ

๓. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการสวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่

๓.๑ กองทุนต่างๆ ในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ ร้านค้า
กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ ฯลฯ

๓.๒ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

๔. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรค และการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรมชาติ
และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร

๕. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร
ให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่ การใช้เครื่องมือ และครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยี
สมัยใหม่มาใช้แปรรูปผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด

นอกจากนี้คณะผู้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลนาชุม อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี
ได้กำหนดหัวข้อความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลนาชุมออกเป็นหมวดหมู่ได้ ๓ หัวข้อ ดังนี้

๑. สภาพทั่วไปของตำบลนาชุม

๑.๑ สภาพทางภูมิศาสตร์

๑.๒ การเมืองการปกครอง

๑.๓ สถานที่สำคัญ

๑.๔ การศาสนา

๑.๕ เศรษฐกิจ

๑.๖ การศึกษา

๒. ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้าน

๓. ความรู้ท้องถิ่นของตำบลนาชุม

๓.๑ ประเพณีพื้นบ้าน

๓.๒ ความเชื่อพื้นบ้าน

๓.๓ อาหารพื้นบ้าน

๓.๔ สมุนไพรพื้นบ้าน

๓.๕ นิทานพื้นบ้าน

๓.๖ การละเล่นพื้นบ้าน

๓.๗ ดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

๓.๘ หัตถกรรมพื้นบ้าน

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษาไทย
กับภูมิปัญญาไทยมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมาแต่ช้านานอย่างแยกกันไม่ออก การจะพัฒนาคน
ไทยให้มีศักยภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เหมาะสม และสอดคล้องกับ

สถานการณ์ปัจจุบัน ควรจัดการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยโดยบูรณาการกับภูมิปัญญาสากลอย่างเหมาะสม ตาม ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและเรียนรู้ได้เร็วเพราะเรียนรู้จากชีวิตจริงใกล้ตัว มีอยู่ในท้องถิ่นที่มีโอกาสเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

๒. ช่วยให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์ เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม นิทานพื้นเมือง ศิลปะ อาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

๓. ช่วยทำให้เกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของดีของมีค่าในท้องถิ่น รักท้องถิ่นพอใจอยากช่วยพัฒนาท้องถิ่น ไม่ทิ้งท้องถิ่น

๔. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนองความสนใจและความต้องการของท้องถิ่นและของผู้เรียนซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ดี สนองความอยากรู้อยากเห็น

๕. ช่วยทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนปรับเปลี่ยนได้ ตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม เพราะในยุคข้อมูลข่าวสาร สังคมเปลี่ยนเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีใหม่ทุกวัน หลักสูตรแม่บทมักจะเก่าล้าสมัยไม่ทันเหตุการณ์ ส่วนหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดทำโดยโรงเรียนจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันสมัยตลอดเวลา

๖. ช่วยทำให้มีผลต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง เช่น หลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับวิชาชีพการทำ ศิลปะ หัตถกรรมในท้องถิ่น ซึ่งเรียนแล้วนำไปประกอบอาชีพได้ทันที เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีงานทำ

๗. ตอบสนองการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามสภาพปัญหาที่เป็นจริงมีความสมดุลทั้งด้านชุมชนและความเป็นสากล

๘. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ในชุมชนเพื่อที่จะมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาในชีวิตของตนเองในวันข้างหน้า

๙. ชุมชนเป็นภูมิปัญญาเบื้องต้น และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนเอง

๑๐. เป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตน เป็นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริงและการทำงาน รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตน มีการส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

๑๑. ส่งเสริมความเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมในด้านศีลธรรม จริยธรรม การดำรงไว้ซึ่งสังคมประชาธิปไตย การร่วมรักษาสังแวดล้อม ก่อให้เกิดศรัทธาเชื่อมั่นภูมิใจ ในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชนและชาติ

๑๒. สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไปได้ตลอดเวลา และเมื่อเรื่องนั้นๆไม่เป็นที่สนใจและต้องการของท้องถิ่นรวมทั้งล้ำสมัยแล้ว สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันที

๖. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายท่านดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบันจึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการปรับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่มีผู้รู้ให้คำจำกัดความไว้อย่างหลากหลาย เช่น McGregor (๑๙๖๐ : ๕ อ้างถึงใน เซาณี แก้วตาปี ๒๕๔๓ : ๒๐) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วยสภาวะเงื่อนไขที่เหมาะสม ที่บุคคลใช้สำหรับให้บุคคลมี โอกาสเข้าไปมีอิทธิพล (Influence) ในการตัดสินใจในสิ่งที่จะเป็น ผลกระทบต่อตนเองโดยระดับของการมีอิทธิพลมีมากและน้อยต่างกันไป บุคคลจะมีเสรีภาพในการเลือกกระทำในสิ่งที่บุคคลนั้นๆ รับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือส่วนประกอบ ต่างๆ ที่อยู่ในกระบวนการตัดสินใจมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอิทธิพล การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร (Information Sharing)

วิริยะ สกุล ณ มรรคา (๒๕๔๑ : ๑๘) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานที่บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรทุกขั้นตอนด้วยความเต็มใจ และสบายใจ เพื่อให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กลุ่มต้องการ และทำให้บุคลากรเหล่านั้น เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

Likert (๑๙๖๔ : ๓) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วมว่า ในการพัฒนาองค์กรทุก องค์กรสมาชิกในองค์กรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงในด้าน เทคโนโลยี เพิ่มขึ้น ดังนั้น ระดับความต้องการในการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น และไม่มีใครที่จะรู้ทุกเรื่อง หรือตัดสินใจแก้ปัญหาทุกปัญหาเพียงลำพังได้ จำเป็นต้องหาผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการแก้ปัญหา เพื่อตอบสนอง ความต้องการ

Futti (๑๕๕๘ : ๓๘๕) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นการกระตุ้นคนงานและผู้ที่เป็นหุ้นส่วนที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าของและคนงาน มีการยอมรับ การเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีขึ้น มีการทำงานที่เป็นทีม พยายามหลีกเลี่ยงความล่าช้าและบรรยากาศที่ดีในองค์กร

จากความหมายของการมีส่วนร่วม ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ประชาชน หรือสมาชิกในองค์กร ได้มีโอกาสตัดสินใจหรือ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง มีเสรีภาพทุกขั้นตอน และรับผิดชอบผลผลิตของกิจกรรม ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้

รูปแบบ ขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม

ได้มีบุคคลกล่าวถึงรูปแบบ ขั้นตอน และลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน ดังนี้ เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง (๒๕๒๓) : ๑๕, อ้างถึงใน วัชร สกฤต ณ มรรคา ๒๕๔๑ : ๒๒) ได้แบ่งขั้นตอนที่ควรมีส่วนร่วมไว้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และความต้องการ
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมและแก้ปัญหา
๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติตามแผน หรือวิธีการที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน
๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ม.ร.ว. อภินันท์ รพีพัฒน์ (๒๕๒๕ : ๓๘) ได้เสนอความคิดว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีอย่างน้อย ๔ – ๕ ระดับดังนี้คือ

๑. มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญ
๒. มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
๓. มีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและการวางแผนในการแก้ปัญหา
๔. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน
๕. มีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำเร็จ

กรรณิกา ชมดี (๒๕๒๔ : ๑๓) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๑๐ รูปแบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมประชุม
๒. การมีส่วนร่วมออกเงิน
๓. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
๔. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

๕. การมีส่วนร่วมล้มล้าง
๖. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
๗. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
๘. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
๙. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง
๑๐. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

บุญเยี่ยม ตระกูลวงษ์ (๒๕๒๘ : ๒๐ อ้างถึงใน ภัทรนันท์ คลื่นแก้ว ๒๕๔๔ : ๒๒) เห็นว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ดังนี้

๑. ประชาชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
๒. ประชาชนมีโอกาสที่จะได้ใช้และพัฒนาความสามารถของตนเอง
๓. เป็นการระดมทรัพยากรบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
๔. ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวร และต่อเนื่อง
๕. เป็นกระบวนการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีความคิดอิสระในการตัดสินใจ
๖. ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนา

จากแนวคิดของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้เข้าไปมีโอกาสตัดสินใจในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในสภาวะที่เกิดจากการกระตุ้นให้เกิด การยอมรับหรือเต็มใจ โดยดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการอย่างเป็นอิสระ และมีเสรีภาพจะช่วยแก้ปัญหา เพิ่มผลผลิต เปลี่ยนแปลง พัฒนาองค์กรหรือบุคคล โดยมีลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ และโอกาสในการมีส่วนร่วม

๗. ประวัติตำบลบ้านแหวนและโรงเรียนในตำบลบ้านแหวน

๗.๑ ประวัติตำบลบ้านแหวน ข้อมูลจากแผนสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนบันทึกไว้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน เดิมเป็นสภาตำบล ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕ ซึ่งมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค ต่อมากระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศจัดตั้งสภาตำบลบ้านแหวน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน มีฐานะเป็น นิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นตาม

ความใน มาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับทั่วไป เล่ม ๑๑๓ ตอนพิเศษ ๕๒ ว. อว. ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ มีผลใช้บังคับตั้งแต่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เป็นต้นมา บ้านแหวนเดิมเป็นหมู่บ้าน มีชื่อว่า บ้านหนองแหวน เพราะมีหนองน้ำหนึ่งแห่งในหมู่บ้าน หนองน้ำนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของหมู่บ้าน มีความลึกและความกว้างเป็นอย่างมาก เป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหากินของชาวบ้าน และได้มีผู้นำหมู่บ้านซึ่งมีศักดิ์เทียบเท่ากับปัจจุบันคือกำนัน มีชื่อว่า พญามโน ได้ปกครองดูแลหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งมีอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน พญามโนปกครองหมู่บ้านด้วยคุณธรรม อยู่มาวันหนึ่ง แม่บ้าน เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ได้ออกไปหาปลาที่หนองน้ำแห่งนี้ดังเช่นทุกวันและได้พบแหวนโบราณสวยงามมากติดมากับสวิงหาปลา จึงนำเอาแหวนวงนั้นไปให้พญามโน และเมื่อชาวบ้านได้ทราบข่าวนั้นเข้าก็พากันไปดูเป็นจำนวนมาก ต่างก็แปลกใจและวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานา ต่อมาชาวบ้านในแถบนั้นได้พบกับสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต่างก็ลงความเห็นว่า สิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นเป็นเพราะแหวนวงนั้น และเชื่อกันว่าแหวนวงนั้นถ้าไปอยู่กับใครหรือผู้ใดครอบครองแหวนวงนั้นก็มักจะเกิดเรื่องกับคนๆ นั้นเสมอ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็ไม่มีใครอยากครอบครองแหวนวงนั้น จึงตกลงกันว่าแหวนวงนั้นควรเป็นสมบัติของหมู่บ้าน และตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านแหวน” ซึ่งต่อมาจึงได้รับการยกฐานะเป็นตำบลบ้านแหวนจนมาถึงปัจจุบันและมีคำขวัญประจำตำบลบ้านแหวนว่า “ประเพณีล้ำเลิศ วัฒนธรรมงามเด่น ประชาอยู่ร่วมเย็น บ้านแหวนเน้นพัฒนา”

๓.๒ บริบทชุมชน

๑. สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง อยู่ห่างจากอำเภอหางดง ประมาณ ๒ กิโลเมตร
เนื้อที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน มีเนื้อที่รวม ๑๑.๑๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๑๒๕ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

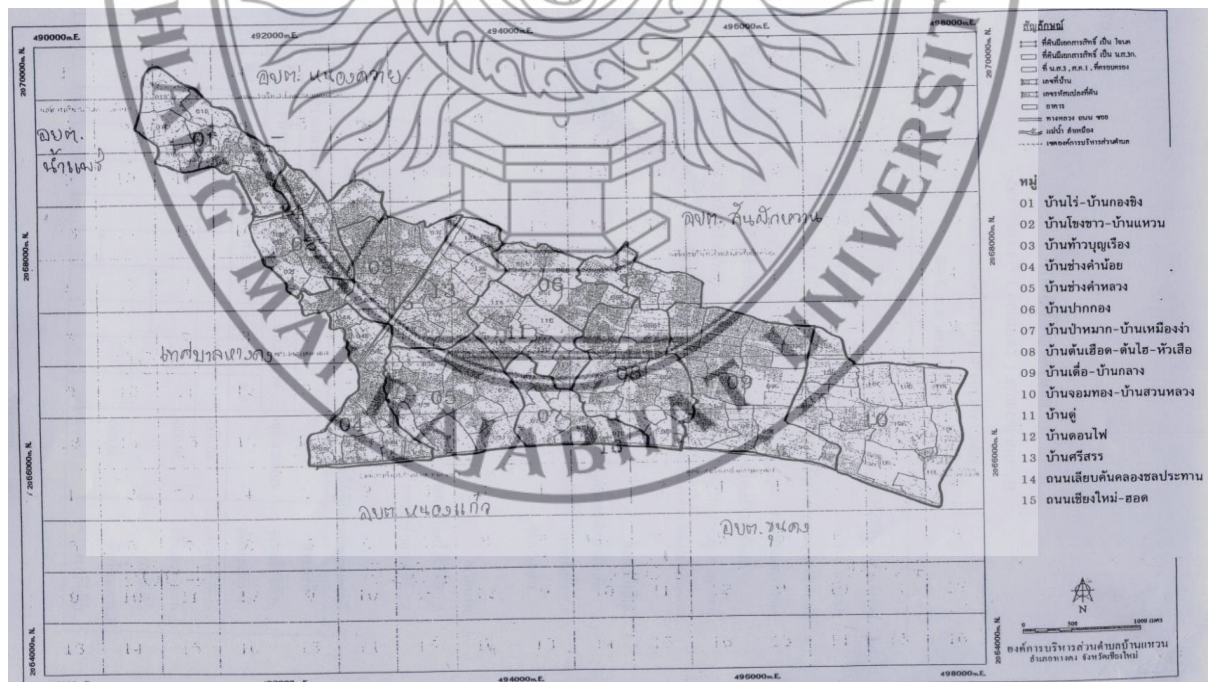
ทิศเหนือ	ติดต่อ ตำบลหนองควาย และ ตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง
ทิศใต้	ติดต่อ ตำบลหนองแก้ว และ ตำบลขุนคง อำเภอหางดง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ ตำบลสบแม่ข่า อำเภอหางดง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ ตำบลหางดง และ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง

ภูมิประเทศ ตำบลบ้านแหวนมีลักษณะรูปร่างเป็นแนวยาวกว้างจากทางทิศ

ตะวันตกไปทางทิศตะวันออก มีความลาดชันไม่เกิน ๒ เปอร์เซ็นต์ ลาดเอียงจากทางทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับการเพาะปลูก มีทางหลวงหมายเลข ๑๐๘ (สายเชียงใหม่ – สอด) ตัดผ่านเขตตำบลทางทิศตะวันตกของตำบล

หมู่ที่ ๑	บ้านไร่ - กองจิง
หมู่ที่ ๒	บ้านแหวน - โขงขาว
หมู่ที่ ๓	บ้านท้าวบุญเรือง
หมู่ที่ ๔	บ้านช่วงคำน้อย
หมู่ที่ ๕	บ้านช่วงคำหลวง
หมู่ที่ ๖	บ้านปากกอง
หมู่ที่ ๗	บ้านป่าหมาก, ดอนคา, เหมืองงา
หมู่ที่ ๘	บ้านต้นเห็ด
หมู่ที่ ๙	บ้านเดื่อ
หมู่ที่ ๑๐	บ้านจอมทอง - สวนหลวง
หมู่ที่ ๑๑	บ้านดู่
หมู่ที่ ๑๒	บ้านดอนไฟ
หมู่ที่ ๑๓	บ้านท้าวบุญเรืองน้อย

ภาพที่ ๒.๑ แผนที่การแบ่งเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน

จำนวนประชากร ประชากรทั้งสิ้น ๘,๐๘๐ คน แยกเป็นชาย ๔,๐๑๖ คน เป็นหญิง ๔,๐๖๔ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๖๘๕ คน/ตารางกิโลเมตร (องค์การบริหารส่วนตำบล. ๒๕๔๒ : ๒-๑๔)

๒. กลุ่มองค์กรที่สำคัญในตำบลบ้านแหวนมีดังนี้

๒.๑ กลุ่มแม่บ้าน มีหน้าที่หลักคือ ทำอาหารในงานต่างๆ ที่หมู่บ้านจะต้องช่วยกัน โดยมีแต่พวกผู้หญิงที่คอยไปช่วยเหลือ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานวัด งานศพ เป็นต้น นอกจากนั้นมีการรวบรวมเงินของสมาชิกเพื่อไปจัดสรรหาสิ่งของต่างๆ คือ วัสดุ อุปกรณ์การทำอาหาร และช่วยซ่อมแซมอาคาร ที่เก็บวัสดุ อุปกรณ์ หากมีความชำรุด

๒.๒ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกมีเงิน สร้างลักษณะนิสัยให้แก่สมาชิกในกลุ่มองค์กร โดยสมาชิกกลุ่มจะเก็บเดือนละ ๓๐ บาท ทาง อ.บ.ต. จะออกเงินต้นทุน ๑ แสนบาท เพื่อนำมาประกอบกิจกรรม สามารถกู้เงินได้ มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว

๒.๓ กลุ่มเงินล้าน มีหน้าที่หลัก คือ ให้สมาชิกกลุ่มในองค์กรที่ขาดแคลนเงินทุน ได้มาขยืมเงินเพื่อนำไปทำงานเกษตรกรรมต่อไป และมีแนวคิดคล้ายๆกับออมทรัพย์ ก็คือ ทุกเดือนจะต้องนำเงินมาฝาก จึงจะสามารถขยืมเงินได้ เพื่อสร้างลักษณะนิสัยให้สมาชิกทุกคนมีเงินออมทรัพย์

๒.๔ กลุ่มผู้สูงอายุ มีหน้าที่หลัก คือ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านเสียชีวิต จะมีเงินในองค์กรจำนวน ๕๐๐ บาท โดยเงินส่วนใหญ่ได้มาจากอ.บ.ต. หลังจากเงิน อ.บ.ต.หมด ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกก็หาเงินให้แก่องค์กร มีวิธีการเผยแพร่จักสานให้แก่ประชาชนทั่วไป การจัดนี้ได้มาจากการสำรวจของอาสาสมัครที่รวบรวมได้ ก็จัดตั้ง องค์กรผู้สูงอายุ

๒.๕ ประชาคมหมู่บ้าน จัดตามมติของ ครม. ๔๒ ให้หมู่บ้านทุกบ้าน มีประชาคม ห้ามให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประชาคม และให้มีสมาชิก ๕ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนคนในหมู่บ้าน โดยจะต้องมีทุกแขนง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. พ่อค้า ประชาชน ตำรวจ ผู้สูงอายุ เจ้าอาวาส เป็นต้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตการบริหารท้องถิ่น ถ้าไม่มีประชาคม จะไม่เกิดความสอดคล้อง เพราะทุกแขนงจะต้องใช้ประชาคม

๒.๖ คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรดั้งเดิมตั้งแต่ก่อตั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น ๒๕๔๑ การจะเรียกประชุม จะต้องผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่งั้นไม่มีการประชุมเกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการมีหน้าที่ตรวจสอบ ดูแล ผู้ช่วย

๒.๗ อาสาสมัครสาธารณสุข จัดเป็นองค์กรของสาธารณสุข จัดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในด้านสุขภาพอนามัย จะมีกลุ่มอาสาสมัครมาเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งอาสาสมัครก็จะเป็นคนของหมู่บ้านเอง

๗.๓ โรงเรียนในตำบลบ้านแหวน

โรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน มีทั้งหมด ๔ แห่งคือ

๗.๓.๑. โรงเรียนวัดบ้านไร่

โรงเรียนวัดบ้านไร่ มีบุคลากรดังนี้

- ครูประจำการ ๘ คน
- ครูจ้าง อบต. ๒ คน
- นักเรียน ๑๔๕ คน

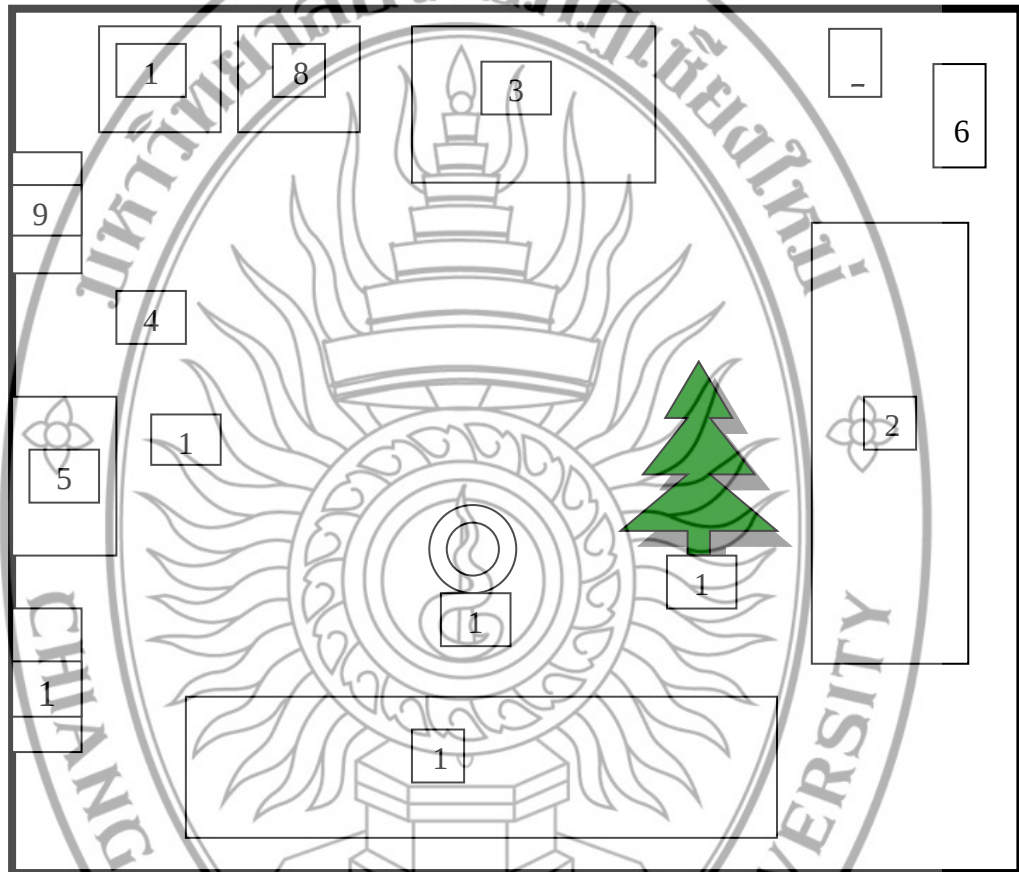
โรงเรียนบ้านไร่ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ เปิดทำการสอนที่วัดบ้านไร่โดยใช้ศาลาวัดจัดเป็นที่เรียน ทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ต่อมาได้ย้ายที่เรียนชั่วคราวขึ้นธรณีสงฆ์ ซึ่งมีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๘ ตารางวา โดยใช้ชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนประชาบาล ตำบลบ้านแหวน ๓” ใช้อาคารเรียนชั่วคราวประมาณ ๓ ปี ได้ถูกพายุพัดลงมาหมดจึงได้กลับไปอาศัยเรียนที่ศาลาวัดตามเดิม ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ นายสิงห์ไชย ไชยรังสี ครูใหญ่ ได้ประชุมขอความร่วมมือจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ , หมู่ ๒ ตำบลบ้านแหวน หมู่ที่ ๓ ตำบลบ้านหนองควายและหมู่ ๑๑ ตำบลหางดง พร้อมทั้งเจ้าอาวาสวัดชัยวุฒิ วัดโขงขาว วัดศรีโพธิ์ทอง และวัดศาลา พร้อมกับราษฎรทั้ง ๔ หมู่บ้าน โดยมี นายเอื้อน จินะวัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ เป็นประธานดำเนินการปลูกสร้างอาคารเรียนถาวร ๑ หลังมีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๘ เมตร มีทั้งระเบียบและมุขกลางกว้าง ๕.๕ เมตร ยาว ๖ เมตร พื้นเพคอนกรีตใช้ไม้เนื้อแข็งมุงด้วยกระเบื้อง โดยใช้งบประมาณในการสร้างทั้งหมด เป็นเงิน ๕๒,๘๘๕.๘๐ บาท (ห้าหมื่นสองพันเก้าร้อยแปดสิบเก้าบาทห้าสิบบสตางค์) และได้ทำพิธีเปิดป้ายอาคารเรียน พร้อมทั้งทำบุญเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ปัจจุบันอาคารหลังนี้ได้รื้อถอนไปแล้วเพราะชำรุด

ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ กระทรวงศึกษาธิการได้ให้โรงเรียนทั่วประเทศเปลี่ยนชื่อตามหมู่บ้านทางอำเภอได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนบ้านไร่” เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ทางคณะกรรมการศึกษาโรงเรียน และคณะครูได้ประชุมตกลงสร้างอาคารเรียนอีกหนึ่งหลัง โดยมีนายต้น สายนำพล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านแหวนเป็นประธานกรรมการ นายแก้ว อินชุมเป็นรองประธานพร้อมทั้งคณะกรรมการศึกษาและครู ได้ร่วมกันจัดหาเงินสร้างอาคารเรียนขึ้นอีก ๑ หลังรวมมูลค่าการก่อสร้างทั้งสิ้น ๒๑,๖๕๐.๒๕ บาท (สองหมื่นหนึ่งพันเจ็ดร้อยห้าสิบบาทยี่สิบบสตางค์) ได้ทำพิธีเปิดป้ายอาคารเรียน เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๘

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านไร่ มีอาคารเรียนถาวร ๒ หลัง อาคารอเนกประสงค์ ๑ หลัง อาคารประกอบอื่น ๆ ๑ หลัง อาคารห้องสมุด ๑ หลัง มีครูประจำการ ๘ คน นักการภารโรง ๑ คน

ครูจ้างสอน (อบต. สนับสนุน) ๒ คน ครูจ้างสอน (โรงเรียนจ้าง) ๑ คน เปิดทำการสอนตั้งแต่
ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียนทั้งสิ้น ๑๓๕ คน โดยมีผู้บริหารชื่อ นายสุชาติ
นาคา ตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน บ้านไร่

ภาพที่ ๒.๒ แผนที่โรงเรียนบ้านไร่

1. อาคารศรีราชินี	2. อาคารศรีศรณ
3. อาคารศรีกาญจนา	4. อาคารศรีสุมิตร
5. โรงจอดรถ	6. ส้วม สปช.601/26
7. เรือนเพาะชำ	8. อาคารศรีสัมพันธ์
9. ประตูทางเข้า	10 ประตูทางออก
11. เสาธง	12. สนามเด็กเล่น
13. ประปา	14. อาคารศรีมหาราช

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนบ้านไร่ ภายในปี ๒๕๔๕ โรงเรียนบ้านไร่จะพัฒนา
นักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตลอดจนการนำเอา
เทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร มีทักษะในการคิดแก้ปัญหา และการนำไปใช้อย่างเป็น

กระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ไทย ประชาธิปไตย มีสุขภาพและพละนาถมีที่สมบูรณ์ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ของโรงเรียน คือ ๑) เร่งรัดยกระดับคุณภาพนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ๒) พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพที่สอดคล้องแนวทางปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ๓) เพิ่มศักยภาพสถานศึกษา ให้จัดบริการการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ และ ๔) สร้างความเป็นผู้นำทางการบริหารจัดการศึกษา

๓.๓.๒. โรงเรียนวัดช้างคำ

โรงเรียนวัดช้างคำ มีบุคลากรดังนี้

- ครูประจำการ ๖ คน
- ครูจ้าง อบต. ๒ คน
- นักเรียน ๘๕ คน

โรงเรียนวัดช้างคำได้รับอนุญาตให้ก่อตั้งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๕๕ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการการศึกษาและราษฎร จึงร่วมกันบริจาคเงิน และทรัพย์สิน ก่อสร้างอาคารชั่วคราว ขึ้นเมื่อ วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๕๕ โดยให้ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ มีนายถนัด ไม้รินทร์เป็นครูใหญ่คนแรก ดำรงตำแหน่ง ระหว่างวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๕๕ ถึง วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๔ ต่อมาได้รับการพัฒนาปรับปรุงอาคารในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นอาคารเรียนแบบ ๐๑๗ และได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารอีก ๑ หลัง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ในสมัย นายณรงค์ ไชยวรรณ และนายไฉน จักรคำมา เป็นครูใหญ่ ปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านแหวน มีเขต รับผิดชอบบริหารการศึกษา ๔ หมู่บ้าน คือ หมู่ ๔ บ้านช้างค่าน้อย หมู่ ๕ บ้านช้างคำหลวง หมู่ ๗ บ้านป่าหมาก และ หมู่ ๘ บ้านต้นเหือด

โรงเรียนวัดช้างคำมีภาระหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา การจัดการศึกษา โดย การจัดการศึกษาให้กับประชากรในวัยเรียน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ๒ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ เจตคติ ตาม เป้าประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ อนามัย ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดช้างคำ ยังได้เน้นการส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างความเข้มแข็งแก่ โรงเรียน ให้ความเชื่อมั่นในระบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อชุมชน สร้างเครือข่าย

การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างโอกาสทางการศึกษา ปัจจุบันมีนายชานนท์ นันไชย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน

วิสัยทัศน์ “พัฒนาสถานศึกษาและบุคลากร โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นไทย ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข รู้รักภักดีพลีงานและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง”

พันธกิจ

๑. พัฒนาสถานศึกษา/จัดองค์กร/โครงสร้าง และการบริหารงานการศึกษาอย่างเป็นระบบ ครบวงจร

๒. ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

๓. ส่งเสริม สนับสนุนการใช้ระบบ ICT ในการจัดการศึกษา

๔. จัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งสู่การปฏิบัติ ฝึกทักษะอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความอย่างมีวิจารณญาณ ตามเกณฑ์มาตรฐาน

๕. ส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ของโรงเรียน และรู้รักภักดีพลีงาน สิ่งแวดล้อม

๖. ส่งเสริมความสัมพันธ์และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน/องค์กรในการ พัฒนาการศึกษ

เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

๑. นักเรียนก่อนประถมศึกษาทุกคน ได้รับการเตรียมพร้อมและมีพัฒนาการทุก ด้านเหมาะสมตามวัย

๒. นักเรียนประถมศึกษาทุกคนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และเจตคติ เป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนฉบับปัจจุบัน

๓. นักเรียนทุกคนมีสุขภาพอนามัย มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ใน สังคมได้อย่างเหมาะสม

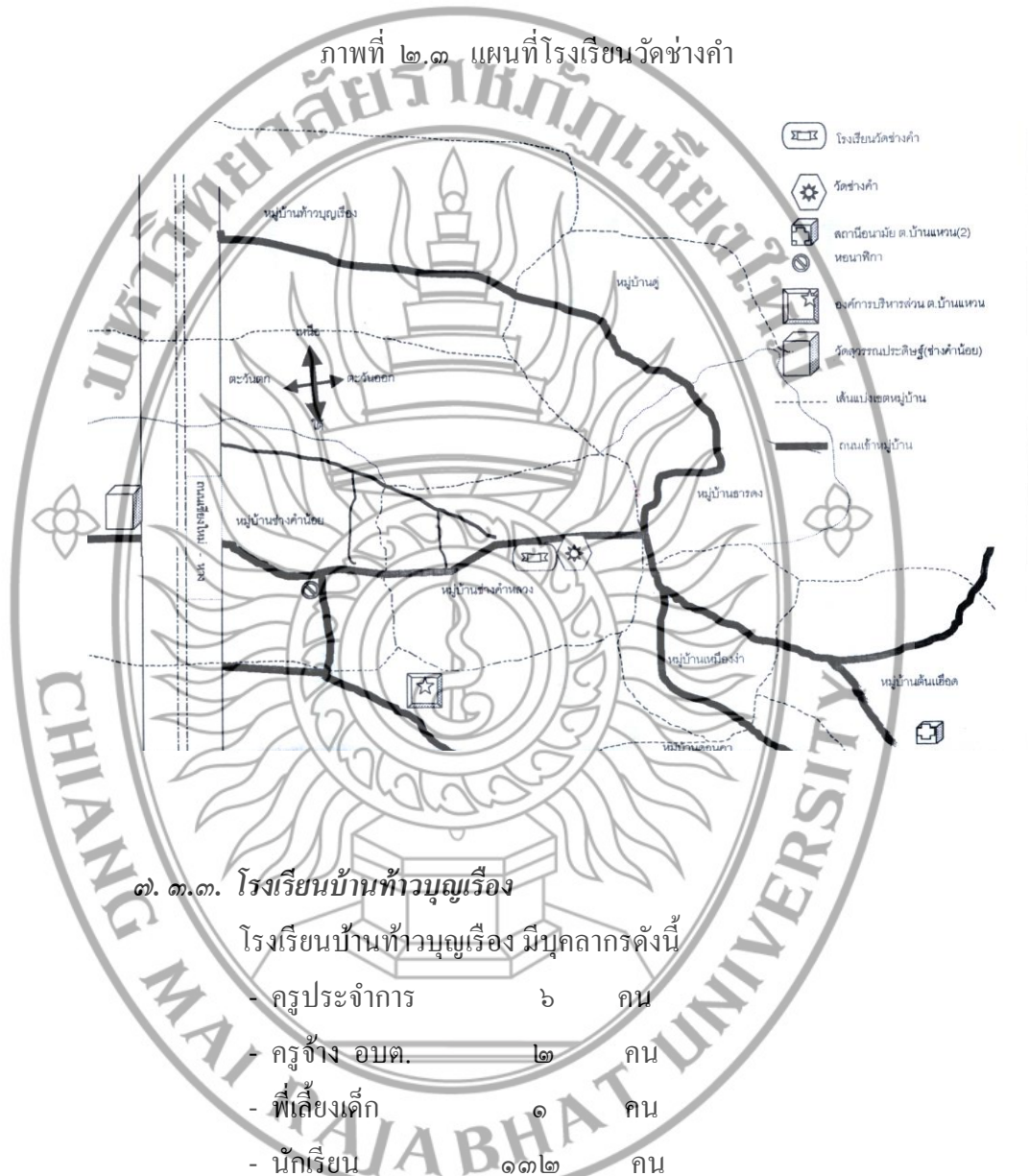
๔. การวัดผล ประเมินผลดำเนินการตามสภาพปัจจุบัน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

๕. โรงเรียนได้รับการพัฒนาทุกด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านบริหารจัดการ

๓. ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริง

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๓. ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริง

พ.ศ. ๒๔๗๑ โรงเรียนย้ายไปทำการเรียนการสอนที่วัดช่างคำน้อย (วัดสุพรรณประดิษฐ์) หมู่ ๔ ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๒ ทางราชการได้ซื้อที่ดินผากตะวันตก ถนนสายเชียงใหม่ – สอด และสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ (อาคารไม้) สร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒ ตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนประชาบาล ตำบลบ้านแหวน ๑ (ท้าวบุญเรืองวิทยา)”

วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ นายสมบุรณ์ จันทรมานนท์ อดีตครูใหญ่ได้วางโครงการกับคณะกรรมการศึกษา โดยมีเจ้าอธิการจันทร์ วิริฎฐิโก อดีตเจ้าอาวาสวัดท้าวบุญเรือง เป็นประธานสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมขึ้น ๑ หลัง เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับงบประมาณซ่อมแซมอาคารเรียน จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการศึกษาได้ประชุมปรึกษาหารือหาเงินสมทบโดยการจัดงานทำบุญทอดผ้าป่าขึ้นได้เงินสมทบอีก ๑๑,๐๐๐ บาท และได้ย้ายอาคารเรียนที่ชำรุด (อาคารไม้) มาปลูกไว้ทางด้านทิศใต้แล้วสร้างอาคารเรียนหลังใหม่แบบ ป.๑ ก (ชนิดตึก) แทนอาคารเรียนหลังเดิม สร้างเสร็จแล้วเป็นสมบัติของทางราชการ เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ สิ้นเงินทั้งสิ้น ๑๑๑,๐๐๐ บาท

ภารกิจ โรงเรียนบ้านท้าวบุญเรือง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา การดำเนินงานแบ่งเป็น ๖ งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ชุมชน

๓. ๓. ๔. โรงเรียนวัดจอมทอง

โรงเรียนวัดจอมทอง มีบุคลากรดังนี้

- ครูประจำการ	๗	คน
- ครูจ้าง อบต.	๔	คน
- นักเรียน	๑๑๑	คน

โรงเรียนวัดจอมทอง ตั้งอยู่ หมู่ที่ ๑๐ ต.บ้านแหวน อ.หางดง จ.เชียงใหม่ โรงเรียนนี้เริ่มทำการสอน เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๗๖ โดยมีพระเดชเจ้ารองเจ้าอาวาสวัดจอมทอง พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในหมู่ที่ ๑๐ ได้ช่วยกันจัดทำโต๊ะ และม้านั่งขึ้น และอาศัยศาลาวัดจอมทองเป็นสถานที่เรียนมีพระเดชเจ้าเป็นครูสอนนักเรียนทั้งหมด ๒๐ คน

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ นายตีบ ฟองมูล เป็นครูใหญ่และได้ลาออก นายทองอินทร์ เติ้จ๊ะวัง ได้มาดำรงตำแหน่งแทน ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ นายทองอินทร์ เติ้จ๊ะวัง ได้ลาออกจากราชการและได้มีนายคัน เขียวฟู มาเป็นครูใหญ่แทน

นายต้น เขียวฟู พร้อมด้วยเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรได้ย้ายสถานที่เรียน มาจัดสร้างเป็นอาคารชั่วคราว ในที่ดินธรณีสงฆ์ติดกับวัดด้านทิศเหนือของวัดจอมทอง มีพื้นที่ขนาดกว้าง ๒๓ เมตร ยาว ๖๒ เมตร เป็นสถานที่เล่าเรียน ต่อมานายต้น เขียวฟู ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ทางราชการจึงได้แต่งตั้งนายมา หน่อแก้ว มารักษาการแทนครูใหญ่ พ.ศ. ๒๔๕๑ นายมา หน่อแก้ว ได้ย้ายไป ทางราชการจึงได้แต่งตั้ง นายจันทร์ดี อินทาเขียว มาดำรงตำแหน่งแทนครูใหญ่

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ครูใหญ่ คณะครู เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านได้ร่วมมือกันสร้างอาคารเรียนแบบถาวร มีขนาด ๒ ห้องเรียน กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๕ เมตร ก่อด้วยอิฐฉาบปูน โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๕๔ สร้างเสร็จในปี ๒๔๕๗ โดยใช้ทุนทรัพย์ในการก่อสร้างซึ่งเป็นเงินบริจาคของราษฎรจำนวน ๑,๑๐๐ บาท และทางราชการให้เงินสนับสนุน ๑,๐๐๐ บาท และทำพิธีเปิดในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๕๗ เมื่อนายจันทร์ดี อินทาเขียว ลาออกจากราชการ ทางราชการจึงได้แต่งตั้ง นายสุภาพ สมบูรณ์ มารักษาการแทนครูใหญ่ เมื่อนายสุภาพ สมบูรณ์ ย้ายไป ทางราชการ ได้แต่งตั้ง นายทา ปัญญาโร มาดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่แทน ต่อมา นายทา ปัญญาโร ได้ย้ายไป จึงได้แต่งตั้งนายแก้ว คำไชย มาดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่แทน ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ นายแก้ว คำไชย ได้ลาออกจากราชการจึงได้แต่งตั้ง นายมานพ จินะนา รักษาการแทน

ในช่วงที่นายมานพ จินะนา รักษาการแทนครูใหญ่ ได้เห็นว่าสถานที่ของโรงเรียนคับแคบและสภาพอาคารเรียนอยู่ในสภาพทรุดโทรม จึงได้ขออนุญาตรื้ออาคารเรียนหลังเก่า แล้วสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น พร้อมกันนั้นก็ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดจอมทอง พระอธิการคำตัน ชุ่มหินโน นายสีมา แบ่งจันทร์เขียว กรรมการการศึกษา และราษฎรได้ช่วยกันปรับพื้นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นวัดร้าง เนื้อที่ประมาณ ๓ ไร่ ๒ งาน อยู่ทางทิศเหนือของวัดจอมทอง โดยใช้แรงงานของราษฎร

ในปี ๒๕๒๕ เดือน กรกฎาคม กรรมการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนได้มาขอสร้างอาคารเรียนเตรียมอนุบาล เพื่อเป็นสถานที่รับเลี้ยงและอบรมเด็กก่อนวัยเรียน โดยขอให้ทางโรงเรียนช่วยดูแลด้านวิชาการให้คำปรึกษาแก่ครูที่เลี้ยง

วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๓ คณะกรรมการศึกษาผู้ปกครองนักเรียนได้ไปรื้ออาคารเรียนเก่าโรงเรียนบ้านป่าเป้าเทพคุณุชร โดยท่านพระครูสุวรรณ ธรรมานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดจอมทอง รองเจ้าคณะอำเภอในสมัยนั้น เพื่อนำมาสร้างอาคารเรียนอนุบาล และได้รื้ออาคารเรียนเตรียมอนุบาลหลังเก่าที่ชำรุดไปสร้างแล้วไว้ในบริเวณแปลงเกษตร

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนได้เปิดสอนชั้นอนุบาล ๓ ขวบ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและได้รับการพิจารณาให้เป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ปิงบประมาณ ๒๕๔๐ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีท่านพระครูสุวรรณธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอหางดง เป็นผู้ควบคุมดูแล

ผู้บริหารโรงเรียนตั้งแต่เริ่มจัดตั้งโรงเรียน จนถึงปัจจุบันมี จำนวนทั้งสิ้น ๑๔ คน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนปัจจุบัน คือ นายสุชาติ วิจิตพันธุ์ ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจอมทอง เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ปัจจุบันโรงเรียนวัดจอมทอง ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนคุณภาพของตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมอนุบาลขวณมอนุบาล ๑ ถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) มีพื้นที่ทั้งสิ้น ๔ ไร่ มีอาคารเรียน ๒ หลัง ๑๐ ห้องเรียน อาคารเอนกประสงค์ ๑ หลัง ส้วม ๓ หลัง ๖ ที่ ห้องสมุด ๑ หลัง (สร้างเอง) สนามเด็กเล่น ๒ แห่ง (สร้างเอง) เรือนเพาะชำ ๑ หลัง โรงเรือนเลี้ยงไก่ ๑ หลัง (สร้างเอง) จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น ๑๑๑ คน จำนวนห้องเรียน ๘ ห้องเรียน จำนวนครู ๗ คน ครูพี่เลี้ยง อบต. บ้านแหวน ๔ คน ครูผู้ช่วย ๑ คน นักการภารโรง ๑ คน

คำขวัญของโรงเรียน รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้

นโยบายโรงเรียน โรงเรียนวัดจอมทองได้จัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนขึ้นใช้ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะครู และกรรมการโรงเรียนวัดจอมทอง ช่างร่างนโยบายจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นที่มีต่อโรงเรียน ดังนี้

๑. เร่งรัดปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

๒. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด

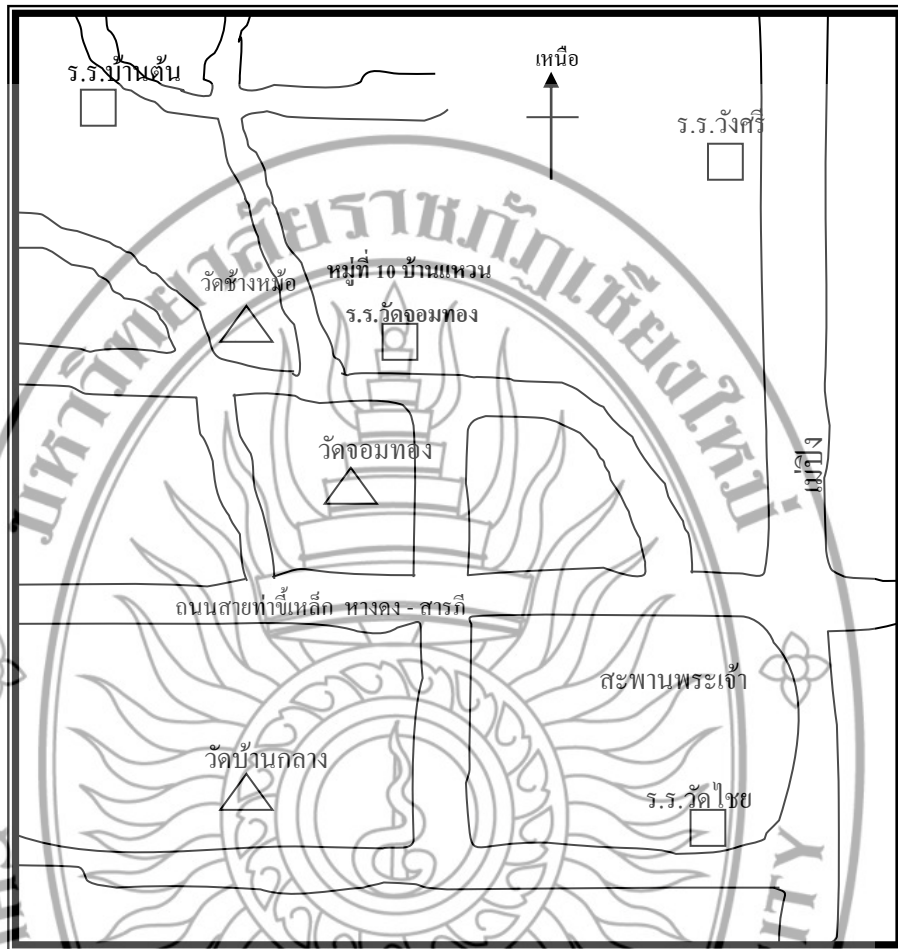
๓. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. จัดงานธุรการและการเงิน การพัสดุ ให้เป็นระบบ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน

๕. จัดส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียนให้มากที่สุด

๖. ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกับชุมชนทุกด้าน

ภาพที่ ๒.๔ แผนที่โรงเรียนวัดจอมทองแสดงเขตชุมชน

๘. การสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนมีโรงเรียนในการดูแลดังนี้

- โรงเรียนระดับอนุบาล ๔ แห่ง
- โรงเรียนระดับประถมศึกษา ๔ แห่ง
- โรงเรียนระดับมัธยม - แห่ง

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาวล้านนาทั่วไป กล่าวคือเมื่อถึงวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือศาสนาคริสต์ ประชาชนจะทำบุญตักบาตรหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีหรือความเชื่อตามหลักศาสนาของตน เช่น

อดีตกาล ภาษาพูดที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาพื้นเมืองที่เรียกว่า “คำเมือง” ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ การลอยกระทง การเล่นสงกรานต์ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ที่นับถือ การถวายสลากภัตต์ การมีปอยหลวง เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองถึงปลูกสร้างในวัด เป็นต้น ในการสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนนั้นได้กำหนดให้ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและพัฒนาศึกษา ทั้งศึกษาในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบการศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การจัดการศึกษาปฐมวัย อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาโดยให้มีงานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานบริหารวิชาการ งานโรงเรียน งานศึกษานิเทศ งานกิจการนักศึกษา งานการศึกษาปฐมวัย งานขยายโอกาสทางการศึกษา งานฝึกและส่งเสริมอาชีพ งานกีฬาและนันทนาการ งานกิจกรรมเด็กเยาวชน และการศึกษานอกโรงเรียน และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย และได้กำหนดภารกิจด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนจะต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (มาตรา ๖๗(๘))

๒. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (มาตรา ๖๗(๕))

๑. การจัดการศึกษา (มาตรา ๑๖(๕))

๔. การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี วัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่น (มาตรา ๑๗(๑๘))

จากภารกิจและและการกำหนดบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนได้สนับสนุนด้านการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ยังมีได้มีแนวทางในการสนับสนุนด้านการศึกษาโดยการนำศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น เข้าไปบรรจุในหลักสูตรของสถานศึกษา ยังคงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการในด้านนี้ตามศักยภาพเอง อย่างไรก็ตามในช่วงสามปีที่ผ่านมาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน ได้ส่งเสริมการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน คือการสนับสนุนให้มีศูนย์เด็กเล็กในทั้ง ๔ โรงเรียนของตำบลบ้านแหวนโดยการสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ และครูพี่เลี้ยงเด็ก แต่ไม่พบการสนับสนุนด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ จะต้องช่วยกันสนับสนุนด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ความภาคภูมิใจในชุมชนของตน และการนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป